

PISMA SLOVENSKEGA VOJAKA IZ STAROAVSTRIJSKE VOJSKE (1914—1916)

Gre za del ohranjene korespondence Matevža Demšarja (rojen 3. 9. 1878 v Zatrežniku, umrl 13. 9. 1916 na fronti na južnem Tirolskem), ki jih je kot vojak pisal svoji družini. Ravno sedaj mineva od tega 70 let. Ohranilo se je dvaindvajset Matevževih dopisnic in petnajst pisem njegovi ženi ali vsej družini, ena dopisnica posebej sinu Jakobu, štiri pisma in ena dopisnica njegove žene Marjane možu v vojsko in eno pismo njihovega družinskega znanca oziroma prijatelja, ki povprašuje po Matevževi usodi. Vsega skupaj torej štirinštirideset poštnih pošiljk.

Za strokovnjaka dialektologa so lahko pomemben in avtentičen vir za preučevanje žirovskega govora v prvih desetletjih 20. stoletja, prav tako predstavljajo dragoceno gradivo za etnologa (o tem prim. obravnavo v Traditiones št. 14, v tisku), ne nazadnje, čeprav na koncu, pa so pretresljiv dokument čustvovanja slovenskega vojaka, ki je doživljal dodatne udarce zaradi svoje narodnosti in želje po branju slovenskih knjig.

1. (Datuma ni.) Trnovo pri Ilirski Bistrici

Draga mi: Predno ti dalje pišem, vas vse skupej pozdravim in vam naznanim in prosim, da en žakel turšce še kupite, ker bo gotovo draži in da svo s Pintorjem skupej in še nekaj družih z Žerov je nas blizu. Zbogom.

Pripis: ne vem pa ne, koliko časa bom to.

3. 9. 8. 1914, Trnovo pri Ilirski Bistrici

Draga žena: pred ko ti nadalje pišem, vas vse skupej pozdravim in vam naznanim, da sem tista karta dobu, ali razomet pa nisem mogu, ker več puštob manka, da ne vem nič, kaj ste mi pisal družega, kakor, da ste žito spravili; žito kar v kazuc denite, da se pasuši in potem ga pospravite, kamor ga veste, ker jest ga skoraj gotovo mlatu ne bom letos. Novega vam ne vem kaj pisati, zdrav sem, hvala Bogu. To te prašam, kaj in kakšno je kaj drugo žito in krompir, ali je kej bogat ali ne. Danes sem zopet dobu eno pismo, pa kaj sem bolši z nim, ki ga brati ne morem, ki je vse popačen. Ako se primeri doma kakšna nesreča, dokler sem tukaj, dobim urlaub za 24 ur. Tukej zame zdaj ni nič hudega in nič novega. Železnca vahtama in druga vahta. Najslabši je, ker je bol slabo vreme. Novega nimam nič pisati. Dovhčes mi je zlo. To

Matevž Demšar, slikan v Trstu 1914

prosim, daj komu drugemu pisati, ko Jakopove pisave brati ne morem. Zato mi je še huje, ker od domo še zvedu nič nisem. Zdaj pa od pisanje se odpravlam. Vas vse skupej pozdravlam in vam želim, da bi srečni in zdravi ostali. Naslov je zmirom ta, dokler se ne bom preselu.

4. 30. 8. 1914, Trnovo pri Ilirski Bistrici

Draga žena: pred ko ti nadalje pišem, te, vas vse skupej pozdravim in in vam naznam, da sem tvoje pismo dobu. Se ti zahvalim in prosim, de mi še kej pišeš. Dragi Jakop, zdej sem pa že ložej brav, ko si mi pisov. Le priden bod, rad bogaj in rad moli, da te bo rad jemu Boh in tudi jest, ker jest sem tebe najraj jemu. Le rad ubogaj tudi mater, ti bom že dav ankot 2 kron, če ne bom mogu priti domu hmal, ti ih bom pa poslov. To prašam, ali je Zajc dav 5 golinarjev. Novega nimam nič pisati. Zdrav sem hvala Bogu, Jést imam dost, dinsta dost, spajne pa malo, ker je le vsak drugi večer. Šubcu sem pisov, de bom morbet poršu na urlaub, pa me skorej gvišno ne bo. Sekulanc plačaj enkrat ta mesec, skoraj vem, de si dobilo za plačet. Za davk pa mislim, da še zdej ne bo. Kdar boš dobilo za davk sakocjom pa pred men piš, kat boš plačala. Druziga ti nimam nič pisati, kakor to, de sem danes ena hiša gasiv, ko je gorela, so otroci zažgali. Tudi vam priporočem, varite na ogen. Druzega nimam nič pisati. Morbet de pridem enkrat domu za enih šest do dvanajst ur. Sevede, gvišno pa ne vem. To še prašem, kter fant je bolan, ko je pravu Janezek. Ko bi le kter zbolu zlo, mi po le hitro odpište za tist bom po dobu vorlaub, dokler sem to.

Zdej pa od pisajne se odpravlem, vas še enkrat vse skupej prav serčno pozdravim tebe, otroke, vse sosede in druge prijatle in ostanem vaš zvesti Matevž Demšar. Zbogom. Naslov stari

5. 7. XI. 1914, Trst

Draga žena, predno ti kaj pišem, te serčno pozdravim in te prašam, ali si dobila pismo, ko sem ti ga v nedelje pisov. Druzega posebnega ti nimam pisati. Zdrav sem, ali ko bi kolikej kroh jedu, bi biv po hmal bolan, ko je le bev in samo pac-

ko. Komiso po že nisem vidu en mesec, kroh po drag in po zame ne. Učitlc se zahval in poplače, kar bo računalo, ko mi je poslalo. Tukej mraza še ni zdej neč, samo dvakrat sem vidu slano. Dož včas namal rosi. Samo to prosim, de bi kej cajto to ostov, samo vslisen blez ne bom. Zdej po vas še enkrat pozdravim in ostanem tvoj zvesti Matevž Demšar. Zbogom

6. Datumani, Trst

Predno ti nadalje pišem, vas vse skupej pozdravim in ti naznam de sem knigo dobil, ali kaj mi nucoje, ko ih brat ne smem, ko so taki eni kot psi. 13. sem pa dobu pism, ali vsega ne morem prebrati ali razumeti. Prašam te za sadje, ali ga je kej, ali malo ali neč. Živež se draži tudi to zlo, moko je že to guri po 38 kilo, kruh po 34. Če imaš kej žito, le spravi go, ker ne veš, kdaj ti pride kdo pobrat, nej bo žito ali kej druzega živeža, spravi ga. Men dnara za enkot še ni trebo pošilet, čeglih nimom velik. To je pa zlo slabši kot je blo v Ternovni, ne dobimo neč kruho a monaže malo. Moremo kroh le kopovot, po se še tešk dobi, ko smo poršli, je biv po 28, zdej je po že po 34. Za mater si mi pisala, pa vsega nesem zastopu, kok de če jemet, po za vlan, mislim, de je blo plačano. Zagvišno pa ne vem. Za letos ti pa jest ne vem nobenega sveta dat. Potporo mater ne sliš, ko dobi drugu, saj zato dobiš de i moreš drugu dat. Potporo le zase obdorži, ko je moreš ti zderžovot, to drugu i po ledej, kar i gre, pal nobo nobeden neč mogu. Prašam te po, kok dobiš potpore, ali je zmerom glih, oli je že kej mejn oli več, to te prašam, ali pismo dobiš vse, ali ne kot to zlo pravje, de ne dobe pisem.

Se bi ti biv že pred pisov, pa sem čakav, ko si mi pisalo, de si mi poslala tisti gvont, po sem go zeres dones dobu 15. Prav lep se zahvalim zajn. Bom že pisov eno karto tudi učitlc, ko mi je poslala pa zahvali je tudi ti, ko se res spovne še name.

Druzega ti zdej nimam kej pisati. Zdrav sem, hvalo Bogu, zaenkrat sem še to, ali ne vem pa neč tudi tri dni ne naprej, kdaj in kom gremo. Porštimon smo zmerom kor za jet. Zdej pa vas še enkrat prav serčno pozdravim in ostanem tvoj zvesti M. Demšar

Na zadnji strani še dodano: Naslov pa zmerom pišite tako: (sledi naslov). Na živež le ahtoj, dobro ga spravi, če ne razumeš, pa odpiš koj. Z urlaubom pa skorej gvišn ne bo neč. Te prosim za odgovor.

8. V začetku dec. 1914. Trst

Draga žena in otroci: Namenil sem se vam nekaj poslati, ko vam je Miklavž pornesu, de boste raj žvino vardeval in raj mater bogal in po men pisal in pa tudi zelo molil. Pošlem 2 paro zapestnikov, 2 pušč za noklejbesn, 2 mašino za klejbesn špičt. Tisto ti ahtoj, kar okol obračej, pa se ošpič. Potem po tudi tebi nekoj, se tega ne misli, de imom preveč dnara. Jest sem tu le pristradov, ali se mi zdi, de jest ne morem živet, de bi vom ne pomagov, če prov malo morem. *To te prosim, če je le mogoče, tok brez dnaro ne bodi, posebn kovanega, ker per preperjele peper. Na živež pa tudi varj, da ti go kdo ne bo pobrav, ko z vecih krajev hodje že pismo, kako kradejo.* Pošlem tudi en par kron, de boš ložej shojalo, mi piši tudi, 21, kok si ih dobilo, de bom vedu, alisi dobilo vse, ali ne. Druzego ti nemam kej poslati, ker je to le otročeriye zdej in samo nournost. V kratkem mi odgovor, ali si dobilo paket ali ne. Zbogom Matevž Demšar

Za ene urbose sem ukupu prav pocen, pa neč ne misli, da je vkraden.

9. Datum ni, Trst

Draga žena in otroci: predno vam kaj več pišem, vse skupej pozdravim. Do zdej še nisem neč zvedu od otrok, ali so kej bolni, ali so še bolni, zelo tešku čakam, de bi le to zvedu, pred kot iz Tersta grem, in kateri ste bolni in kok ste. Morebet je že kdo umrov (Nadaljev nje manjka, ker je list odtrgan) Druzega vam ne vem in ne morem pisati, bom že še kej ondrukot, če bo mogoče, ali ne vem, od kod, ker skoraj gvišno gremo jutro opovne, to je 10. S tem vas vse skupej (konec manjka).

10. Datum ni, Trst

Dragi otroci: tudi vam morem nekaj napisati in vas prositi, de le radi ubogajte in molite. Se vendar vas Boh usli-

šev, de še pridem zdrav domu, le radi bogajte mater, če bom mogu, bom že še kej vom poslov, če bom živ in zdrov. Zdej pravje, da gremo z božičnim darilom, proti Dunaju. Seveda, verjamem pa neč več. Jest sem ta teden vsak dan pisov, ali ste kej dobl ali ne, ker je podobno, de še polovico pisem ne dobemo, jest že ne, domu blez že tudi ne. 11. danes sem še to v Terstu, neč ne vemo, kdajd gremo. Zbogom M. D.

12. Trst, 13. 12. 1914

Draga moja žena: v začetku mojega pisajne te serčno pozdravim in ti naznamim, de sem zdej še to v Terstu in de še zdej neč ne vem, kej in koliko časo bomo še to. Tako še ni blo zame kot je zdej, ker to zdej ne delamo prav neč, komaj vsak dan komaj (?zradirano) uri selciramo, pa še tist cejt prav malo. Ali ven pa čist neč nobeden ne sme. Pravmo, če bo kej cajto toko, da se bomo vsmradl. Smo porštimon že cev teden kar za jet. Ne vemo pa še zdej neč, kdaj de bomo šli. Ste me prašal, kej mi je Jakop pisov, pa jest nisem neč vedu in ne poznov, de je sam brez toje vednost pisov. Če mi če, ga le pust, samo še navadi ga, de bo pisov kot sam, kdar mi bo. Pal bom že vedu, vorev mo bom pa le, kukor mu bom tev. Če se tok spovne name, de mi sam piše, tok hvalo mu bod. Če mi če, tok te prosim, mu neč ne bran. Novega ti ne vem neč pisati, zdrav sem hvalo Bogu. Snoči sem dobu eno pismo od doma, pa blez ni nič tacega, da bi mogu kej no pismo odgovoriti. Prašam te, kdaj pa letos v šolo hodje, ali dopovne al popovne ali hkrat obodvo ol vsak sam in prašem tud za Toneto ali hod kom ali neč.

Druzega ti nimam neč pisati. Dovhčes je pa že zdej tako, odkar neč nimamo več delo, ko je šele en dobor teden, po je že kot bi blo že več kot en mesec. Zdej pa vas še enkrat vas prav serčno pozdravim vse skupej in želim, de bi se saj še srečno in zdravi še videli. Zbogom, Matevž Demšar

13. Trst, 17. XII. 1914

Ljubo ženo: Naznamim ti, de sem tvoje pismo dobu. Za mesnino si mi pisalo, pa kej mi boš pošilalo, ko boste domo še bel potrebni. Jest bi že zelo rad jemu, pa

vendar men les nobene reči pošilati, jest bom že živu z božje pomočjo, kukor bom mogu, morebet še ložej kot boste doma. Zdej vam ne vem neč pisati. Zdrav sem hvalo Bogu; kakor je danes slišet, tok eno uro nismo več gvišni to v Torst. S tem vas prav serčno pozdravim. Zbogom Matevž Demšar

14. Št. Peter, 20. 12. 1914

Draga ženo: vošim vam sreče in zdravja in ne skrbi preveč zame, ker ne vem, ali ti bom mogu še pisati ali ne, ko še sam ne vem, kej in ki bom, če bo mogoče, ti bom že še pisov, kdor bom mogu. S tem vas vse skupej prav serčno pozdravim. Molite za vse. Zbogom Matevž Demšar

16. Kraj ni imenovan, 17. 3. 1915

Draga Moje ženo: predno ti kej pišem, te najljubeznivo pozdravim, tebe, moje družino kot otroke in vam želim en srečen dan, kdar vam bo ta paper v roko podan. Novega vom ne vem kej pisati, zdrav sem že kot pred tak, ko je stor za por vojakoh, še nekoj, hvalo Bogu. Druzego ti ne vem kej pisati novego. Nekoj kron bi ti zelo rad poslov domu, po ti jih ne morem, ko to dobim vsakih 10 dni 3k60, vkupiti po neč ne morem, ko ni niker neč naprodaj. Ti povem, de za dragi dnar že še kej dobiš več kot jest. Zo mater te uprašem, kej je že z no, ali je bolši ali je že morebet vmerlo, po sem od vseh že zapušen, ne vem, ali me je res že tudi že Boh zapustu, ali kej je. Sej tako hudo ni zame, ali do nobene reči več nimom nobenga veselje. Pišem ti ponovadi le no kolen tom ki v kejšnem segu, od mraza se mi roko trese, da ne boste zamerl, ko vem, de zelo težko berete. Mrazo je to, se mi zdi, zmerom več, burje zdej tako piho, de pri nas nekol ne tako, sneg še zmerom gre, Druzego vom ne vem kej pisati. Vas to male kot Jakopo, Frencu, Toneto in tudi todrujge tomale prosim, de nej radi vbogaje in tudi molije, de nos pred Boh reši te strašne kazni božje, de bi Boh dav, de bi še poršu zdrav tudi jest domu. Te tudi prosim, de mi pošleš eno žegnano čvetinco. Deneš je lahk kar v pism, po še posebej v en paper zaviješ. Sem že zgrabu eno to. Zdej bi po

zlo rad jemo drugo, če je moreš mi poslat, ker to je ne morem kupt. Zdej po prašem še za mater, ali je že kej bolje, ali je po že morebet vmerlo po neč ne vem. Zo dopust je po zdej čist zastojn mislt, ko sem to brebliz Rusov, ker se prevečkrat moremo znem boriti. Zdej po vos še enkrat prav serčno pozdravim vse skupej ter ostanem vam zvesti in hvaležni Matevž Demšar. S tem tudi pozdravim par Blažičk Jakopo in Janeza.

18. Kraj ni imenovan, 2. 5. 1915

Draga Moje ženo: predno ti kej pišem, te serčno pozdravim in ti naznanim, de sem tvoje pismo dobu, tist, ko ga je Šubc pisov, pred pa od Šubco ne več kot eno pismo in eno karto, odkar sem to. Se mi čudno zdi, ko je pisov, de je večkrat mi pisov in po tud račun poslov, po nisem neč dobu od lesa. Tako se mi zdi, de komaj polovico dobimo, jest in tud domu ne dobite. Za post karte sem že štirkot pisov, zdej po ne morem več, ko je to zadne, nimom bene več, če mi ih ne pošleš. Saj bi ti več pisov, po ne smem. Ko malo pišem, po še ne dobiš. Za slamo naredi le samo kakor veš. Draga mi, zame le neč preveč ne skerbi, ko mi pomagat več ne moreš kot jest tudi teb ne. To se že prestane počasi z božje pomočjo, za jed si me prašalo, po more bit zadosti ko ni več. Dobimo po še vendar vsaki dan. Zdej po še otrokom pišem par vrstic, vas prosim vse skupej, le radi ubogajte mater in tudi radi molite, de ne bom vas žalostn jest in tudi de vas Boh ne bo zapustu. Le pridni bodite in molite. S tem vas prav lepo pozdravim vse skupej in želim, de bi se le še kterikrot videli. Zbogom. M. Demšar

23. Žalec pri Celju, 29. 7. 1915

Draga ženo: Naznanim ti, de sem tvoje pismo in karto danes prejel in ti prec najne odgovorim, ko si mi tako žalostno novico pisalo. Saj sem jest to že pred vedu, de se bosto ti in Jakob zdej ob senu borderbolo; saj vendar ni treba ti do škode delati, vendar si misli, de očeto že nimoje otroci, kdo bo po potem skerbu zajne, če še mater zgubijo. Saj vendar delaj le, kar moreš, saj že jest sem biv doma, smo imeli vsi dosti delo, zdej po misleš, de moreš vse glih tak obdelot kot

smo pred vsi. Raj si vendar misli, de ti bo trebo še tudi jutri delati, ne le danes.

Le pejdi prec kom po rocnije, če ne moreš samo, po nprosi koga družega, de vam prinese kej zdravilo zate in tudi za obodvo fanto tudi. Tudi jest sem biv zdej nekoj bolan, po zdej sem že zopet zdrav. Na sv. Ano sem biv norbel, po še pol ene 2 dni. Novego ti zdej ne vem neč pisati. To se mi še dobro zdi, ko mi pišeš, de letno dobro kaže, ali kej boste bolši, če je spravti ne boš moglo, če se ne boš ozdravilo.

S tem vas prav serčno pozdravim, tebe, vse pri sosedih in otroke ter ostanem tvoj zvesti mož do hladnega grobo Zbogom. Matevž Demšar

Pripis: ne vem, ali boš moglo brat ali ne, ko ti že čist po tom pišem in hetim, de ti oddam nocoj. Zbogom.

24. Žalec pri Celju, 12. 8. 1915

Ljubo ženo: Sprejmi serčni pozdrav od mene. Naznanim ti, de sem tvoje pismo prejev, to, kot si go pisalo 8, onego po ne, kot si mi pisalo, de je od župano. Mene že gotovo ne bo neč domu če bi res rado še govorilo kej z menoj, tok le samo pridi sem pred ko moreš, ker sem že spet pri marš kompaniji. Gotovo grem v kratkem spet naprej gledat, ki polento kuhoje. Torej če prideš, tok pridi kmalo; mi po piši, de bom zogvišno vedu, ker če le morem, bom šov vsak večer na štacjon ob pol 7, če me po le ne bo, po prašaj, ki je 5, marš kompanije. Cug od Cele je 2 uri zo jet ali po 2 krako štocjono do Žalco. Nemško se po pravi Saksenfeld. Zbogom.

25. Kraj ni imenovan, datumani

Ljubo ženo: naznanim ti, da smo že vse porštimon za jet. Vemo po še zdej neč, kom in tudi ne, kdaj ti gremo. Zelo me skrbi jet, posebno, ko sem tako malo zdrav, ko me zmerom trebh in noge tako bole, da me skorej ne neso. Pošlem moje čevle in še nekoj družih reči po tudi gvišn kej, uši, se ahtoj, de ih kej ne dobite. Če še nisi neč pisalo, odkar si poršlo domu, tok mi le koj piši, de bom pred vedu, ali poršlo domu še srečno in zdravo, de bom pred ob to skorb. To mi tudi

popiši, ko sem te pozabu prašat, kok je že cerku zdelono.

28. Kraj ni imenovan, 17. 9. 1915

Drago Žena: Že zlo dolgo sem pričakoval kej odgovora ali danes sem pa dobu pismo, ko ste ga pisal dne 10. Zelo me je že skrbelo kej de je. (?) pisalo zdej že 4 krat(?) Jest sem zdej že na mestu že skoraj tri tedne, delamo vsak dan ibnge, zdrav sem zdej še zadost, hvala Bogu, samo noge mi švicaje, ko zmerom gremo. Za dopust sem po večkrat prašov, pa ga ne dobim: jest kot tudi drugi ne iz tega regamenta. Ne vem kakšen de je in kaj je to. Zdej te še prav lepo pozdravim tebe in otroke in želim de bi se saj še videli doma zdravi kot smo bli. Zbogom Matevž Demšar

30. Kraj ni imenovan, 12. 9. 1915

Drago ženo: Naznanim ti, de sem danes, no 21. no M. G. prejel tvoje karto. Pisalo si mi, de si mi nekoj poslalo, po do zdej še nisem neč dobu. Družego mi po ni trebo neč pošilet, ko jest vem, de lahk in de ste zelo doma potrebni. Jest zdej že še gverom, ko se še kakšen kromper dobi. Zelo sem danes žalosten. Ne vem, ali bom res tud še potem celo leto ali kej bo, ko pravije, de gremo jutri naprej, po če jutri ne, po v 2 ali 3 dneh gvišno. Pošilej mi le nobene reči neč, ko neč ne dobimo. Ne vem, koko je, jest h nogom pridem v 10 uroh, pismo po hod en teden. Vse pozdravim. Zbogom.

Pripis: Zato je to lep, ko ni uši: po tudi jest ni.

34. 29. 11. 1915, italijansko/avstrijska fronta

Draga žena in preljubi otroci: predno vam kej pišem, vas vse prav serčno pozdravim vse skupej. Novega vam ne vem kaj pisati. Zdrav sem, hvala Bogu še zmeram bol. Ali oni mesec oktober sem po že nekoliko mislu, kaj bo z menoj. 23. so letele granate in vse, kar polentor ima, je nam pošileu. Tako me je z kamejнем zasu, de sem komaj poršu veni. Potem po cel teden še naprej vsaki dan. Dne 28. in 29. me je tudi zasu, de so me drugi von zlekli. Potem sem po vondor reku, saj pred vbev, potem bi me šele zako-

pov. Jest sem se patom zaenkrat nekoliko bolj kisla držeč, potem se po vidu, koliko imamo pred seboj polente za pojedet zelo pri rokah, sem po šov polento jest, potem sem šele gledov, ki me je mislno polento zakopati in nazadnje smo mogli po le mi polento zakopavati, po ne živo kot je on mislu mene, potem smo po bili oblezvani nekaj dni. Okoli 10 ta mesec je po nas tudi dobro fotrov, po smo tudi vse toplh vrnili, kar je on nam dav. Zdej smo po ene štiri ure preč, po ne vemo neč, koliko časo de bomo tukej in kam de od to gremo; smo zmeorm naštimon kor zo jet. Z Lužerem svo blo že tud parkrat skupej, z Štrajkom po še ne, vem po, de je tudi tukej. Druzego go po ne poznam, sem le večino pri samih Štajercih, zapušen od vseh, upam de od Boga po vendar ne, ker smo bili danes pri maši in tudi pri sv. obhajilu, ker že dolgo nisem biv pri maši. Tudi od tebe sem dobu danes eno pismo ali tudi to me je razveselilo, samo de bi jest tvoje želje vstrešti. Tudi jest bi zelo rad poršu domu, ali kej pomago, ko mi ni mogoče dobiti urlaub. Gvanto ne nucam neč, go imam, de bi nucov osla, de bi go nosu za meno. Zelo mi je hod, ko si mi pisalo, de Jakopo oči boljje, zato govori z šuštorjem, za oči, naj ne gledo preveč v kakšno reč. Od sosedo Šubco po že tudi nesem dobu zelo dolgo neč pismo. Jest po nim tudi večkrat pišem. Se mi je že čudno zdelo, ko mi ne odgovori. S tem ga tudi najserčneje pozdravim, njega in njegovo družino, od Ivane sosede po dobim večkrat kakšno karto, pred par dnevam sem dobu po 1 pismo, prelepo se ji zahvalim, Bog ji plačaj. S tem je tudi serčno pozdravim, po tudi tebe in otrotek ter prosim, de mi več ko je mogoče, pišite, ker tako previdim, de se več pisem zgubi kot ih jest dobim in po domu; če tega dobite, mi hitro odpišite najn.

Opombe k objavljenim pismom

Zaradi lažjega branja se pisma M. Demšarja pri objavi niso mogla izogniti določenim uredniškim posegom. Ti sestojje iz naslednjega:

1. besede, ki so napisane skupaj, pa bi morale biti narazen, so temu ustrezno razločene;

2. deli besed, ki so napisani razločeno, so seveda sedaj združeni;

3. odpravljeno je nedosledno ločevanje sičnikov in šumnikov;

4. prav tako je uvedena danes veljavna raba velike začetnice, medtem ko je ta opuščena tam, kjer jo Matevž rabi brez logične potrebe;

5. upoštevana so tudi najpotrebnejša ločila, zaradi lažjega razumevanja posameznih skladenjskih enot;

6. namenoma pa je ostala zamenjava, ki je nenavadno pogosta v Matevževem pisanju, namreč, da je namesto črke a uporabljena črka o;

7. tudi pravopisne napake, ki so posledica upoštevanja fonetičnega načela, niso odpravljene — zaradi želje po ohranitvi čim večje zvestobe Matevževemu pisanju. Predlog, ki utegne pri branju njegovih pisem in dopisnic biti koristen, je, da ga je treba brati naglas, skoraj tako, kakor se v Žireh bolj ali manj še danes govori.

P. S.: zahvaljujem se Jožici Kacin, ki je za študijsko rabo pisma iz rokopisa pretipkala dobesedno.

pismo št. 4:

dinsta dost = Dienst, služba, delo zaposlitev

5 golinarjev = goldinarjev

urlaub/vorlaub = dopust

sekulanc = zavarovalnina

sakocjom = vrsta zavarovanja

fant = sin

blez = menda, verjetno

pismo št. 6:

knigo dobil, ali kaj mi nucoje. Tu gre verjetno v miselnem procesu za interferenco med knjigo in bukvami, ki so množinski samostalnik.

vlan = lani

nobenega sveta dat = nasveta

Potpora mater ne sliš = podpora materi ne pripada

pismo št. 8:

2 pušč za noklebesn = 2 pušici za svinčnike

2 mašino za klejbesn špičt = 2 šilčka

ker preperje le paper = papir preperi.

Matevž očitno po takratni šegi bolj verjame v kovan denar, češ da papir postane preperel
en par kron ... 21, = Matevž pošilja ženi 21 kron

pismo št. 12:

vorev mo bom po le = verjel mu bom ...
selciramo = ekserciramo, vadimo

pismo št. 13:

les = le sem

pismo št. 16:

vam želim en srečen dan, kdar vam bo ta paper v roko podan. — Verz na začetku pisma, ki je v obravnavani korespondenci eno najbolj vsebinsko mnogoplastnih in osebno odprtih
v kejšnem segu = v kakšnem snegu
to drjge = ta drugje, ta druge. V okolicičinah, v kakršnih je Matevž pisal ta pisma, ni nič čudnega, če so se vanje prikradle take in podobne napake
čvetinco = svetinjica

pismo št. 18:

nimom bene več = nobene

pismo št. 23:

prec = précej, takoj
po tom = v temi

pismo št. 24:

2 krako štocjono = dve kratki postaji do ...

Pismo št. 25:

kok ej že cerko zdelono. Gre za župnijsko cerkev, ki so jo v tistem času dokončevali.

pismo št. 28:

ibnge = vaje

pismo št. 30:

de lahk in de ste zelo doma potrebni.
Manjka glagol: lahko porabite in da ...
dones, no 21. no M. G = danes 21. 9.
na moj god = 21. 9. je god sv. Mateja.
že še gverom = prestajam
h nogom pridem = peš

pismo št. 34:

saj pred vbev = bi me vsaj prej ubil ...
O dogajanju na fronti govori Matevž v tem pismu najbolj dokumentarno, čeprav z nekoliko obešenjaškim humorjem.
tvoje želje vstrešti = tvoji želji ustreči.
Ni jasno, za kakšno željo gre.
zgbi = izgubi
čist talo zemle = čisto topla zemlja
hod = hudo.

Marija Stanonik